

Güney Akım hızlandı, TANAP'a yeşil ışık yandı, Nabucco çöktü

Enerjide kartlar dağıtıldı

Geçtiğimiz yılın son ayları Türkiye'nin çevresindeki enerji projelerinde dikkat çekici gelişmeler oldu. Türkiye'nin izniyle Rusya'nın Güney Akım Projesi ön aldı. Azerbaycan-Türkiye anlaşmasının da yapılması Nabucco'nun iyice zora girmesine neden oldu. Türkiye birtakım kazanımlar elde etse de yeniden pozisyon belirlemeye çalışıyor.

Bahadır Selim DİLEK

Avrupa ülkelerini Rus gazına bağımlılıktan kurtarmak için projelendirilen Nabucco çıkmazda. 6 Temmuz 2009'da Ankara'da imzalanan hükümetlerarası anlaşma sonrasında değişen dengeler, projeyi tamamen bitme noktasına getirdi.

Dışişleri Bakanlığı'nın "Enerji stratejimizin önemli boyutlarından birini Avrupa'nın enerji güvenliğine katkı sağlamak ve bu bağlamda doğal gazda Avrupa'nın dördüncü ana arteri olmak teşkil etmektedir. Nabucco boru hattı projesi, gerek sözkonusu hedefimizin güçlendirilmesi, gerek kaynak ve güzergâh çeşitlendirmesi yoluyla, özellikle Doğu Avrupa'nın enerji güvenliğinin artırılmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca sözkonusu projenin, AB ile mevcut olan ilişkilerimize, karşılıklı güvene ve işbirliğine dayanan yeni bir boyut kazandırması beklenmektedir" açıklamasıyla Türkiye'nin güçlü desteğini ortaya koyduğu proje atık umut vaat etmekten çok uzak.

Moskova yönetiminin Nabucco'ya alternatif olarak projelendirdiği Güney Akım için süreç hızlanırken, geçen ay sözkonusu hattın Türkiye'nin Karadeniz'deki münhasır ekonomik bölgesinden geçmesine izin vermesinden sonra Rusya, Mavi Akım için düğmeye basacağı tarihi 2013'den 2012'ye çekti.

Gazprom'un projeyi hızlandırma kararında Türkiye'nin boru hattını Karadeniz'deki münhasır ekonomik bölgesinden geçiş izni için geçen yılın sonunda vermesi önemli rol oynadı.

Peki, Türkiye Nabucco'yu arka plana itecek bu projenin önünü neden açtı? Bu sorunun yanıtını, Ankara-Moskova ara-

sındaki enerji pazarlıklarında aramak gerekiyor.

Rusya'nın Samsun Ceyhan hattını dolduracak petrol konusunda garanti vermesine karşılık, Türkiye Güney Akım'a ilişkin çekincelerini kaldırdı. 28 Aralık'ta BOTAS ve Rus Gazprom, Karadeniz altından döşenecek olan Güney Akım doğalgaz boru hattının Türkiye deniz yetki sahasından geçen bölümünün inşasına onay veren anlaşmaya imza attı.

Rusya, bu anlaşmanın ardından, Güney Akım doğalgaz boru hattının yapımına bu yılın aralık ayında başlama kararı aldı. Oysa daha önce Güney Akım'ın inşaatının 2013 yılında başlaması öngörülüyordu. Güney Akım'ın inşasının daha önce planlandığı üzere 2013 yerine Aralık 2012'de başlamasını öngören ayrıntılı bir eylem planı da onaylandı.

Gazprom'un geliştirdiği Güney Akım

inşaa takvimi gelecek ay Güney Akım Transport AG Yönetim Kurulu'na sunulacak.

Denklem değişti

Rus gazını Karadeniz'den Avrupa'ya ulaştırması, aynı zamanda geçiş güzergahındaki Ukrayna'yı by-pass etmesi planlanan ve Nabucco doğalgaz boru hattının en büyük rakibi olarak kabul edilen Güney Akım doğalgaz boru hattına nihai inşaat izni verilmesi konusunda varılan mutabakat, bölgedeki enerji denklemi de değiştirmiş oldu. Güney Akım şimdi Avrupa'ya gaz taşımada en güçlü proje olarak değerlendiriliyor. Rusya'nın İtalya, Fransa ve Almanya ile imzaladığı Güney Akım'a 19 Eylül 2011'de Fransa ve Almanya da katıldı. Rus Gazprom'un yüzde 50, İtalyan ENI'nin yüzde 20, Fransız EDF'nin yüzde 15 ve Alman Wintershall'ın yüzde 15 ortak olduğu proje 2015'de aktif hale gelecek.

Hazar ve Ortadoğu gazını Avrupa'ya ulaştırmayı planlayan Nabucco'ya yönelik eleştiriler ise 12 milyar dolarlık maliyetin çok yükseldiği ve bu kadar büyük bir hattı Rus gazı olmadan doldurmanın zorluğunda toplanıyordu.

Sözün özü, Nabucco'nun gaz kaynağı sıkıntısı bulunuyor. İran gazı ambargoya takılmış durumda. Hazar Denizi'nin diğer tarafındaki Türkmenistan gazı ise ispatlanmış değil, muhtemel rezerv niteliği taşıyor. Öte yandan Türkmenistan enerji konusunda Rusya'nın güdümünde. Gazını Rusya ve Çin'e satıyor ancak Batı'ya da gaz satmak ve pazarlık gücünü artırmak istiyor. O yüzden Nabucco'ya olumlu bakıyor. Ancak diğer yandan da Azerbaycan'ın tavrını bekliyor.

Irak gazı da Nabucco için bir alternatif. Irak 6-7 yıl içinde bu hatta yıllık 15 milyar metreküp gaz verebileceğini da-

ha önce açıklamıştı. Ancak Irak gazı yer altında ve çıkarılması için önemli bir yatırım gerekiyor.

Nabucco Projesi'nde yaşanan işte bu arz sıkıntısı, gözlerin yeniden Şahdeniz Projesi'ne çevrilmesine yol açmış, Türkiye'nin girişimlerini yoğunlaştırmasıyla 2. Şahdeniz Projesi'nin hızlandırılması kararlaştırılmıştı. Söz konusu proje ile Azeri gazı Türkiye üzerinden Avrupa'ya gönderilecek. Proje kapsamında yıllık 16 milyar metreküp gazın taşınması öngörülüyordu.

Ancak 2. Şahdeniz projesinde öne çıkan Nabucco değil, TANAP oldu. Türkiye, Azerbaycan ile vardığı mutabakata göre Şah Deniz 2 sahasında üretilecek Azeri gazını Avrupa'ya taşınması planlanan TANAP'a yönelik imzaların da atılması, uzun süredir somut adım atılmayan Nabucco'nun geleceğine yönelik umutların biraz daha azalmasına neden oldu.

Ayrıca Avrupa'dan gelen, "Gelecekteki gaz ihtiyacımızı karşılamak için giderek daha pahalı olan Nabucco'dan ziyade, daha ucuz seçenekler arıyoruz. Nabucco için şimdiye kadar fazla para harcamadığımız için çıkmak da zor olmaz" yönündeki açıklamalar da, Batılı ülkelerinin bu projeyi gözden çıkarmakta zorlanmayacağını gösteriyor.

Güney Akım'ın yaşama geçmesinden sonra, yeni bir manevra yapılamazsa Nabucco fiilen bitmiş olacak. Rusya'nın bu projesinin kapasitesi 63 milyar metreküp olarak öngörülüyor. Bir süredir hararetlenen pazarlıklarda, Rusya'nın Güney Akım Projesi'ne inşaat izni verilmesi karşılığında Türkiye de bazı taleplerine karşılık almıştı. Türkiye, Rusya'yla yapılan anlaşmaların bir unsuru olarak al ya da öde denilen hükümlerle, bugüne kadar almadığı doğalgaza ödediği paranın karşılığında bu hattan 3 milyar metreküp doğalgaz almaya hak kazanmıştı.

Bu noktada Türkiye Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi (BOTAS) Eski Genel Müdürü, Mete Göknel'in şu saptaması dikkat çekici:

"Güney Akım ile ilgili imzalar atıldı. Güney Akım için gaz garantisinin söz konusu olması Nabucco projesinin gelecekte uygulanamayacağını akla getiriyor. Bununla birlikte Azerbaycan'ın İtalya ve Yunanistan ile enterekte hat projesi için anlaşması Nabucco projesini zorlayan bir gelişme. Azerbaycan'ın Rusya'ya ilettiği gazın kapasitesini artırması, Türkiye ile devam eden anlaşmalar, bu ülkedeki gaz kapasitesinin iyice sınırlı hale gelmesine neden oluyor. Bu yüzden Nabucco'nun gerçekleşmesinin zor olduğunu düşünüyorum"

Görünen o ki Türkiye, AKP hükümetinin planladığı gibi enerjide 4. Büyük Ana Arter olmadı. Ankara şimdi büyük enerji satrancındaki hamlelere göre alacağı pozisyonu hesaplamaya çalışıyor.

